

(Працяг. Пачатак
у №№ 5, 6, 7, 8, 9, 10).

IV. ПАЭЗІЯ ЗМАГАННЯ

7.

Праграмным вершам Піліпа Пестрака, як ужо зазначалася, з'яўляецца верш "Паэзія", у якім ён выказваў свае погляды на паэзію, як дзеясную сілу і зброю ў барацьбе за права "людзімі звацца". Гэты верш, які напісаны ў турме "Лукішкі" ў Вільні, — працяг роздуму пра гуманістычную ролю мастацтва.

Больш не трэба!
Не трэба! не трэба!
Тых кашмарных
бязвыхадных пут.
Я даўно не малюся
на неба,
Я гадую душы свай
бунт!

Калі хочаце ведаць, то
герой Піліпа Пестрака —
асоба выключная, і жыве
сапрауды ў выключных
абставінах. Ён — удзельнік
галадовак, ён памятае су-
ровы наказ роднай зямлі:
Нас недарма зямля
паслала

У навальнічны
авангард —
Цярплівасць нам дала
і гарн

I наказала: "Быць
інжынерам Барыкад".
Дзе б ні быў Пестрак —
у турме ці на волі, далё-
ка ці блізка ад дому — ён
заўсёды ўспамінаў пра
маці. Яна паўстала пе-
рад ім то строгай, то лас-
кавай, але заўсёды кла-
патлівай і па-свойму
вельмі шчырай у адносі-
нах да дзяцей, да родных
і знаёмых.

У вершы "Новы год" паэт звязтаеца да свай
маці. Звязтаеца з-за тур-
мэнных кратоў, дзе ўспа-
міны аб доме напаўняюць

Піліп Сямёновіч Пестрак

Піліп Пестрак з жонкай Настассяй Сцяпанай.

нажаці, дыхае водарам
свежае сена, лес, усё на-
ваколле сагрэта пачущём
кахання маладых людзей.
Бо маладосць — гэта ра-
дасць і шчасце, маладосць —
гэта вера і магчымасць
пазнання нязведенага.

9.

Прырода ў творах
Піліпа Пестрака — гэта,

Таўлаем, выйшаў 25 студзеня 1934 года. У пачатку студзеня 1934 года Таўлая арыштавалі. Рэдагаваў "Літаратурную старонку" паэт Янка Пачаловіч.

10.

У першым выпуску ча-
сопіса была змешчана Дэ-
кларацыя літаратурнага

НАРОДНЫ ЗМАГАР

і ЖЫЦЦЯ ПЯСНЯР

15-21
сакавіка
2002.

КРАСНАЯ АРМИЯ ПОБЕДОНОСНО ИДЕТ НА ЗАПАД ТРУДЯЩИЕСЯ БЕЛОСТОКСКОЙ ОБЛАСТИ!

Раздувайте пламя народной борьбы против немецких захватчиков!

Бесовыe дзiйствiя белостоцкiх партiзан

Краснiе враги пропагандируют, что белостоцкие партизаны — это клоуны и дураки. Но это не так. Белостоцкие партизаны — это настоящие герои и настоящий народ. Они борются за свободу и независимость Беларуси. Они борются за права человека. Они борются за демократию. Они борются за будущее Беларуси.

Расцёт и ширится партизанскоe движение

Партизанскоe движение в Беларуси расцёт и ширится. Оно становится всё более массовым и влиятельным. Партизаны борются за свободу и независимость Беларуси. Они борются за права человека. Они борются за демократию. Они борются за будущее Беларуси.

СЛУХАЙЦЕ, ПУШЧЫ...

Кто не знает Слухайце, Пушчы...? Это знаменитый белостоцкий певец, который известен своим ярким голосом и яркими песнями. Он родился в Беларуси и вырос в Беларуси. Он живет в Беларуси и умирает в Беларуси.

Слухайце, Пушчы... — это белостоцкий певец, который известен своим ярким голосом и яркими песнями. Он родился в Беларуси и вырос в Беларуси. Он живет в Беларуси и умирает в Беларуси.

ЗА ГРАНИЦУ
Опустошительные последствия
Германистии Беларуси

Старонка газеты "Белостокская правда",
у якой упершыню быў надрукаваны
верш Піліпа Пестрака "Слухайце, пушчы..."

Акрамя часопіса "Кра-
ты", на "Лукішках" вы-
пускаліся такія рукапіс-
ныя выданні, як "Бюле-
тэн інфармацыйны" і
"Літаратурная старонка".

На старонках названых
выданніў змяшчаліся вер-
шы, невялікія апавяданні,
крытычныя артыкулы.
Імені ў "Кратах" упер-
шыню паявіўся адзін з

вёсках Сакоўцы, Бялаві-
чы, Бусяж, Була, Сень-
кавічы і іншых населеных
пунктах Піліпа Пестрака

з гордасцю называлі "наш
паэт", а на вечарынках,
якія ладзіла моладзь,
аматары мастацкага сло-
ва чыталі вершы свайго
земляка. Знаходзіліся і
такія музыкі, што над-
біралі матыў на вершы

усе палітзняволеныя... Пад
нашай камерай, ніжэй на
адзін паверх, сядзелі
хлопцы. Іншы раз перага-
ворваліся з імі ў час пра-
гулак. У час аднойн
прагулкі, размаўляючы
праз краты, мы і пазна-
міліся з Піліпам Сямёна-
вічам. Спачатку я не на-
давала гэтаму знаёмству
асаблівага значэння. По-
тым атрымала ад яго запіску,
з якой даведалася,
што ён мае сур'ёзныя на-
меры..."

2.

Аднойчы Піліп Пестрак
передаў Насці Аксянюк запіску, у якой паведамля-
лася аб tym, што яго вы-
звалілі на чатыры месяцы
раней, і ён аваўязкова будзе сустракаць яе. Турэ-
нае жыццё ішло сваім па-
радкам. На працягу двух апошніх гадоў Пестрак штодня стараўся паглядаць з-за крату на жанчын на
прагулцы, вітаў Насцю, махаў рукой.

Перапісвацица ў турме было даволі цяжка, таму запіскі пападалі адзін аднаму рэдка. А калі пападалі, то былі радасцю для абоўдух.

"А пры сустрэчы, —
прызнавалася Насця Аксянюк, — нашы погляды
гаварылі пра пачуцці без
слоў".

У камеру да жанчын даходзілі вершы Піліпа
Пестрака і Валянціна Таўла-
я. Іх чыталі і перачытыва-
валі, разбралі кожны рад-
ак і свае меркаванні да-
сылалі аўтарам.

У той час Насця Аксянюк пасябравала з беларускай дзяяўнай Лідай Атрахімовіч. Яна раней была настаўніцай, выклада-
ла граматыку і гісторыю. Спрабавала пісаць
вершы і даслала па ту-

„Творчы сцен
блеск 50-х годоў. —
15-21 сакавіка
2002.

99 Трэція гадзінна супрацоўніцтва — 15-а тэрмін

душу матчынай цеплыней.

Вітай мяне, матуля!

У хаце цёпла, лёгка,

Пабелены і сцены,

а на стале абрус,

І ты сядзіш, чакаеш,

схіліўшыся на локаць,

Снуеш прывычную,

гаротную журбу.

8.

Піліп Пестрак у сваёй творчасці закранаў і іншыя тэмы чалавечага жыцця. Гэта вершы пра станоўчага героя, пра дружбу, каханне, пра родную прыроду, яе адметнае хараста.

Іменна ў вершы "Сціхніце, зоры..." пазт глыбока і праудзіва раскрывае духоўнае ablічча свайго героя. "Узяты ў палон на паству", падпольшчык, як і чакалася, трапляе ў дэфензів. Адзінай збройя яго з'яўляецца цярпенне і стойкасць:

Сэрца, не бі ў перабой!

Нервы — сталёвыйя струны —

Будзьце гатовы на бой,

Будзьце спакойны, разумны.

Аўтар услаўляе мужнасць падпольшчыка, яго адданасць справе барацьбы за вызваленне свайго народа.

А вось радкі з лірычнага верша "Ты і я", аднаго з лепшых твораў пазта:

Ты і я на возе,
Араматы сена,
Вечар на дарозе,
Пыл румянку сее,
І цвіце курган,
Кветкай сосен пышнай
У воблакі прыбран.

Знемаглася, спіш ты?..
Сапраўды, гэта цудоўны вобраз вяртання з се-

па сутнасці, жывая істо́та, хараством якой можна не толькі захапляцца, але з якой можна гаварыць, разваражаць, чакаць адказу.

Верш "Дарожка", можна сказаць, прысвечаны малой радзіме паэта, Сакоўцам, дзе ён нарадзіўся, вырас, адкуль пайшоў у жыццё. Праз родную вёску пралягla сцежка-дарожка да мястэчка Косава. Гэта ў прымым сэнсе. А для паэта — гэта ўвасабленне яго долі і нядолі, яго любові да роднай зямлі, да людзей, да гэтай дарожанькі, што бяжыць удалячынъ.

Калі ў капитан

адзенешся,

Лахманная сям'я?

Калі ж баражай

вернешся,

Дарожанька мая?

Вершы Піліпа Пестрака, што ўвайшлі ў яго першы паэтычны зборнік "На варце" (1940 г., рэдактар М. Клімковіч), акрамя трох, напісаны ў турме, за кратамі, у цяжкіх і вельмі складаных умовах. Але нягледзячы на гэта, пазты за высокімі мурамі тварылі, не здаваліся. Як і тыя, што былі на волі.

У снежні 1933 года ў Вільні была праведзена нелегальная пісьменніцкая канферэнцыя. Піліп Пестрак не мог на ёй прысутнічаць, таму што знаходзіўся ў турме. Даклад на канферэнцыі зрабіў Валянцін Таўлай. Адным з рашэнняў канферэнцыі была арганізацыя выдання штомесячнага літаратурнага часопіса "Літаратурная старонка". Першы нумар яго, падрыхтаваны

фронта, падпісаная пісьменнікамі Заходнія Беларусі, з патрабаваннем да польскіх уладаў аб вызваленні ўсіх палітзняволеных. Надрукаваны былі вершы Танка, Пестрака, Васілька, Дубровіча і іншых паэтаў.

Гней і страх у польскіх уладаў выклікаў верш Піліпа Пестрака "Моладзі". Так, адна з кадэцкіх газет пісала, што гэты верш нагадвае "Марсельезу" Дзям'яна Беднара, і патрабавала ліквідацыі "Літаратурнай старонкі".

Верш "Моладзі", як і іншыя вершы, спявала моладзь на Косаўшчыне, лесарубы Гродзеншчыны, рабакі Braslauskіх азёр...

Мы — зары
пальмнеючай раць,
Мы — агонь
непамернага бунту,
Мы ідзём

разбіваць і зіяць,

Руйнаваць свет стары

аж да грунту...

Таму невыпадкова, што часопіс "Літаратурная старонка" быў забаронены на першым нумары.

А tym часам у Лукішскай турме паэты-вязні працоўжылі справу сваіх таварышаў і пачалі выпускаць свой літаратурны часопіс пад назвай "Краты". Праўда, ён быў рукапісны і ўяўляў сабой невялікіх памераў блакнот, які можна схаваць у кішэні. На працягу 1934—1937 гадоў выйшла каля 20 яго нумароў. Актыўны ўдзел у выданні часопіса "Краты" прымалі Максім Танк, Валянцін Таўлай і Піліп Пестрак.

лепшых вершаў Піліпа Пестрака "Паэзія".

11.

Піліп Пестрак 11 год сядзеў за турэмнымі кратамі, у цёмных камерах-адзіночках, таму амаль праз усе вершы, напісаны ў няволі, праходзіць вобраз ночы, якая сваім нязмернымі цяжарамі гняце душу і цела. Прама скажам, гэта жудасны вобраз. Ён атаясамляеца з той уладай, якая панаўала ў краіне. Але тая цемра ночы ў пазіі Пестрака тоіць у сабе сонечныя водблескі, значыць, ёсць надзея на прыход светлага дня.

У белі твару твайго буду ночы шукаць,
Што яшчэ не сагнала світанне...

Вершы Пестрака з-за турэмных скляпенняў даходзілі да людзей, становіліся песнямі, а значыць, жылі.

Максім Танк у сваіх успамінах пра пазію Пестрака пісаў: "Чыталі яе вязні "Лукішак", запісаную кімсіці на астрожнай сцяне, чыталі яе ў астрожным часопісе "Краты", сурэдактарам якога быў пэўны час сам паэт.

Таварышы выносілі яго вершы на волю, друкавали ў сваіх лістоўках і пад рознымі ініцыяламі і пад псеўданімам — Звястун; яны (вершы) часта з'яўляліся на старонках легальных газет і часопісаў, якія выдаваліся ў 30-х гадах..."

Да сказанага варты даць, што на радзіме паэта — на Косаўшчыне, у

свайго земляка, і тады ўжо гучала песня — аб заняволеным краі, аб барацьбе за яго вызваленне, аб роднай прыродзе і каханні.

V. АХ, ВАЙНА ПРАКЛЯТАЯ...

1.

Верасень 1939 г. Адчыніліся турэмныя вароты ў Гродне, і вязні ў сваёй паласатай віратцы хлынулі на волю. Ішлі то парамі, то гуртам. Нечакана для ўсіх па радыё гучнаў аўг'явілі:

— Пестрак з жонкай ідуць у першых радах.

І сапраўды, у першых радах ішоў Піліп Пестрак разам з Насцялі Аксянюком, таксама палітзняволенай гэтай жа турмы. Яны са здзіўленнем пераглянуліся, нічога не разумеючы, што тут адбываецца. Можа, нехта задумаў пажартаваць? Але ж якія могуць быць жарты, калі яны знаходзіліся на валаску ад смерці. І вось — вызваленне.

...Як жа ўсё пачыналася ў Насці і Піліпа?

Настасся Аксянюк, ужо будучы жонкай Піліпа Пестрака, успамінала: "Наша знаёмства з Піліпам Пестраком адбылося ў Гродзенскай турме. Было гэта ў 1937 годзе. Два гады ўжо мяне трымалі ў няволі. Я была асуджана за падпольную дзейнасць на шэсць гадоў.

Сядзела ў Ковельскай і Сядлецкай турмах, затым перавялі ў Гродна.

У нашай камеры знаходзіліся 23 жанчыны,

рэчнай "пошце" адзін з іх Таўлаю, каб ён даў сваю ацэнку. Таўлай адказаў коратка: "Злазь з даху, не псуй гонту!" Дзяячыты ў камеры смяяліся ад душы.

Насцяя расказала пра адзін выпадак: "Аднойчы да мяне ў адзіночку завітаў старшы наглядчык, павёў размову пра беларускую інтэлігенцыю. Успомніў пра Пестрака, назваў яго маім мужам і заявіў, што мы маглі бы жыць у Варшаве як сапраўдныя паны. Я адказала, што сяменныя пытанні вырашуюцца дома. На гэта наглядчык мне адказаў: "Калі вы не пакінечце палітыку, то ваш дом — вечная турма". I пайшоў".

3.

...І вось яны, Піліп і Насцяя, упершыню сустрэліся ў дзень вызвалення. Ішлі побач, калі аўг'явілі па радыё пра іх. У гэты самы момант Пестрака паклікалі. На хаду ён сказаў:

— Ты нікуды не а'язджай, нам трэба аб усім пагаварыць, парыцаца на-конт будучага...

Другая сустрэча Піліпа і Насці была самай шчаслівай. Яны ўжо ніколі не расставаліся, бо сталі мужам і жонкай.

Пестрака прызначылі старшынёй часовага управління (гарсавета) у Гродне, а Насцяя працаўала намеснікам начальніка турмы (начальнікам была Лідзія Аграхімовіч).

Святаслаў КАЖАДУБ.

г. Івацэвічы.
(Працяг будзе).